

Kúria
végzése

Az ügy száma: Bfv.II.552/2024/8.
A határozat szintje: felülvizsgálat
A tanács tagjai: Dr. Harangozó Attila, a tanács elnöke
Dr. Metzing Márton, előadó bíró
Dr. Somogyi Gábor, bíró
Dr. Demeter Zsuzsanna, bíró
Dr. Boros Tibor, bíró
Az eljárás helye: Budapest
Az eljárás formája: tanácsülés
Az ülés napja: 2025. február 27.
Az ügy tárgya: zsarolás büntettének kísérlete
Terhelt: II. rendű
Első fok: Veszprémi Járásbíróság, 12.B.1169/2022/20., ítélet, tárgyalás,
2023. július 5.
Másodfok: Veszprémi Törvényszék, 3.Bf.386/2023/16/II., végzés,
nyilvános ülés, 2024. január 24.
Az indítvány előterjesztője: a II. rendű terhelt védője
Az indítvány iránya: a terhelt javára
Rendelkező rész

A Kúria a zsarolás büntettének kísérlete miatt I. rendű terhelt és társa ellen folyamatban volt büntetőügyben a II. rendű terhelt védője által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva a Veszprémi Járásbíróság 12.B.1169/2022/20. számú ítéletét, illetve a Veszprémi Törvényszék mint másodfokú bíróság 3.Bf.386/2023/16/II. számú végzését II. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A Kúria végzése ellen fellebbezésnek vagy felülvizsgálatnak nincs helye, és ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

[1] I. 1. A Veszprémi Járásbíróság a 2023. július 5-én kihirdetett 12.B.1169/2022/20. számú ítéletével II. rendű terheltet 2 rendbeli, társtettesként elkövetett zsarolás büntettének kísérlete [Btk. 367. § (1) bekezdés] miatt halmazati büntetésül 2 év 8 hónap, börtönben végrehajtani rendelt szabadságvesztésre, 200 napi tétel, napi tételenként 2.500 forint, összesen

500.000 forint pénzbüntetésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a kiszabott szabadságvesztésből legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Elrendelte a Veszprémi Járásbíróság 3.B.474/2020/7. számú ítéletével kiszabott 1 év 8 hónap szabadságvesztés végrehajtását.

[2] A II. rendű terhelt és a védő által bejelentett fellebbezések folytán eljáró Veszprémi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2024. január 24-én meghozott 3.Bf.386/2023/16/II. számú végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[3] A jogerős ítéletben megállapított tényállás a következő:

– A 75 éves sértett 1 és élettársa, a 68 éves sértett 2 cím 1 szám alatti lakosok elhatározták, hogy felújítatják a családi házukhoz tartozó melléképület tetőszerkezetét.

– A sértettek az újságban található, I. rendű terhelt által feladott hirdetésben szereplő telefonszámon 2021. május 11. napján felhívták I. rendű terhelte, és megállapodtak a munkavégzésben.

– 2021. május 11. napján I. rendű és II. rendű terhelt ismeretlen társaikkal – mintegy tíz fővel – megjelent a sértettek házánál. II. rendű terhelt a sértetteknek fiktív név 1-ként mutatkozott be, és írásban megállapodott a sértettekkel, hogy a munkálatokat másnap, 2021. május 12. napján 1.450.000 forint áron fogják elvégezni. Sértett 2 és élettársa, sértett 1 50.000 forint készpénzt adtak át a helyszínen előlegként a II. rendű terheltnak.

– A munka végeztével 2021. május 12. napján a II. rendű terhelt közölte a sértettekkel, hogy a korábban rögzítettektől eltérően az elvégzett munka díja több, mint 3.400.000 forint, de nekik 3.200.000 forintért megcsinálták.

– A sértettek közölték a II. rendű terhelttel, hogy a kért összeget aránytalanak tartják, nem ebben egyeztek meg korábban. Ekkor az I. rendű terhelt és a II. rendű terhelt megfenyegették a sértetteket, hogy ha nem fizetnek, akkor „visszajönnek”, illetve a sértettek „megbánják”, „megnézhetik magukat”.

– Az I. rendű terhelt kiabált a sértettekkel, őket szidalmazta, hogy „milyen szemetek, hogy nincs pénzüket és tetőt csináltatnak”. Az I. rendű terhelt támadólag lépett fel a sértettekkel szemben és több alkalommal kijelentette, hogy nagyon meg fogják bántani, ha nem fizetik ki a 3.200.000 forintot.

– Az I. rendű terhelt és a II. rendű terhelt közölték a sértettekkel, hogy 2021. május 13. napján délig utaljanak át 3.200.000 forintot a II. rendű terhelt számlaszámára, „különben megbánják”, „lekapják az egész tetőt”. Az I. rendű terhelt a sértettekkel szemben félelmet keltő fellépést tanúsított, több alkalommal a zsebéhez nyúlt.

– Az I. rendű terhelt és a II. rendű terhelt a fenyegetés hatása alatt lévő sértettekkel egy papírra felírták az adataikat, valamint azt, hogy sértett 1 3.200.000 forintot fog kifizetni. A megfélemlített sértettek színleg beleegyeztek a fizetésbe, ekkor a terheltek közölték a sértettekkel, hogy ha nem mennek el a bankba, akkor azt nagyon meg fogják bántani.

– 2021. május 13. napján 12 óra 52 perckor a II. rendű terhelt felhívta telefonon sértett 2-t és a fizetés után érdeklődött. A sértett közölte a terhelttel, hogy még nem utalták át a pénzt, de már a bankban vannak. A sértettnek nem állt szándékában a kért összeg kifizetése, ebben az időpontban a sértettet a rendőrkapitányságon a fentiek miatt általuk kezdeményezett büntetőügyben tanúként hallgatták ki.

– A terheltek és ismeretlen társaik által a sértettek melléképületén elvégzett tetőszerkezetfelújítás értéke 1.212.239 forint. Az elvégzett munka nem tekinthető szakszerűnek, a tetőszerkezet életveszélyes, bontása szükséges.

– Az I. rendű terhelt és a II. rendű terhelt egymás cselekményéről, illetve a követelt összeg jogtalanságáról tudva követelték a sértettektől a megállapodás szerinti 1.450.000 forint összeg helyett a 3.200.000 forintot. A terheltek a pénz megszerzése érdekében szándékegységben olyan súlyos hátrányt helyeztek kilátásba, amely a sértettekben komoly félelmet keltett. A sértettek a kért összeget nem fizették ki, félelmükben a rendőrséghez fordultak.

[4] **II. 1.** A jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozat ellen a II. rendű terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjában, a b) pont ba) alpontjában és – a Be. 608. § (1) bekezdés f) pontjában írt feltétlen hatályon kívül helyezést érdemlő eljárási szabálysértésre tekintettel – a (2) bekezdés d) pontjában írt felülvizsgálati okra való hivatkozással.

[5] Indítványában eljárási szabálysértésként értékelte, hogy a II. rendű terhelt „lényegében funkcionális analfabétaként, nem csupán szöveg, de nyelvértésében is korlátozva vett részt az eljárásban”, ami terhelti jogainak gyakorlásában is gátolta, kihatással a bizonyítás törvényességére, a tisztességes eljáráshoz fűződő jog érvényesülésére is. Ehhez képest a Be. 8. § (2) és (3) bekezdésében írtak szerint a II. rendű terheltet is megillette volna az anyanyelv használatának, illetve az általa ténylegesen értett nyelv használatának joga. Meglátása szerint ez „nem egyszerűen kioktatás kérdése, azt a bíróságnak hivatalból is észlelnie kell”.

[6] A nem magyar anyanyelvű, „a magyar nyelvet csak konyhanyelven, körülbelül értő” II. rendű terhelt védelemhez való joga a nyelvi korlátok folytán legfeljebb formálisan volt biztosított, ezért a fegyverek egyenlőségének elve sem érvényesülhetett. A védelemhez való jog az eljárásban való érdemi részvétel lehetőségére is kiterjed, azonban a II. rendű terhelt az általa ténylegesen értett nyelven való eljárás folytatásának elmaradása miatt tartalmi értelemben semmilyen tekintetben nem volt az eljárás olyan alanya, akinek a személyes védekezését ténylegesen biztosították. Ez az ítélet lényeges tartalmát is érdemben befolyásolta, akadályozva a valósághű tényállás megállapítását.

[7] Az előbbiekkal is összefüggésben a jogerős ítéletet a büntető anyagi jog szabályait is sértőnek tartotta, mert az ítéleti tényállásból nem következik a zsarolás törvényi tényállásának lefedettsége.

[8] Meglátása szerint a zsarolás törvényi tényállásában foglalt fenyegetésnek mindenképpen valamilyen tényleges hatás kiváltására alkalmasnak kell lennie, amely – valamilyen módon az akaratával ellentétes magatartásra sarkallva – markáns módon ránehezedik a sértett cselekvőségére. Ez pedig az adott esetben nem teljesült, mert a II. rendű terhelt hétköznapi kijelentései semmilyen hatás kiváltására nem voltak alkalmasak. A „baj lesz” kijelentés ugyanis érvelése szerint legfeljebb arra enged következtetni, hogy a fizetés aktuális elmaradásával a terheltek az esetet nem tekintik befejezettnek, így „az elhangzott kijelentések mögött lappangó kriminalitás sem volt felfedezhető”. Leszögezte, hogy nem létezik olyan jogi kötelezettség, hogy valaki a kialkudott, szerződésbe is foglalt munkadíj megtagadását szó nélkül tudomásul vegye.

[9] A zsarolás törvényi tényállásának teljességéhez megkívánt okozatosságra utalva kifejtette, hogy a jogtalan haszonszerzés körében a kényszer és a vagyoni kár közötti összefüggést a cselekvési szabadságot korlátozó tettesi magatartás kapcsolja össze. A jogtalan szerzősmód azonban az adott esetben célzatként sem volt jelen, mert a II. rendű terhelt és „munkatársai” ténylegesen a sértetti megbízás keretébe eső munkát végeztek. Attól pedig a követelés nem válik jogtalanná, hogy egy esetleges polgári jogi természetű vitarendezés során annak nem a teljes összegét tartja a későbbi döntés igazoltnak.

[10] Álláspontja szerint a célzat elérése érdekében alkalmazott fenyegetés jellegének nincs egységes definíciója, az széles spektrumon mozoghat ugyan, de a fizetés elmulasztásával kapcsolatos figyelmeztetés fenyegetésként nem értékelhető. Az általános jellegű kijelentések

a kilátásba helyezett „baj” természetére utalás kifejtése nélkül fenyegetés fogalmának lefedésére nem lehetnek alkalmasak. Egyebekben a „baj” jellegére való utalás tekintetében felidézte a BH 2001.62. számon közzétett eseti döntést, azt úgy értelmezve, hogy abban a bíróság ennél lényegesen súlyosabb kijelentést sem tartott alkalmasnak a zsarolás büntettének megállapítására.

[11] Leszögezte végül, hogy az ítéleti ténymegállapítások sem a fizikai, sem a tudati tények vonatkozásában nem jelenhetnek meg pusztán a jogi fogalmak képében, és ehelyett azokat konkrét tényeknek, cselekvőségeknek, szándékoknak kell megfeleltetni, amit az alapügyben hozott jogerős ítélet tekintetében szintén nem látott teljesülni.

[12] Indítványozta ezért a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását.

[13] 2. A Legfőbb Ügyészség a BF.581/2024/2. számú átiratában a II. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványát alaptalannak tartotta.

[14] A Be. 650. § (2) bekezdésében és a 659. § (1) bekezdésében írt törvényi rendelkezésekre utalással törvényben kizártnak látta a felülvizsgálati indítványnak a II. rendű terhelt jogtalan haszonszerzési célzatát és a károkozási szándék fennállását vitató érveit, kitérve arra is, hogy az irányadó tényállás szerint a szakszerű munkavégzés ellenértéke is csupán 1.668.651 forint lett volna. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy a II. rendű terhelt is tudomással bírt róla, miszerint a szakszerűtlen munkája ellenértékeként is a – szakszerű – munka valós ellenértékének kétszeresét követeli.

[15] A terhelti kijelentések Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontja szerinti fenyegetésként való értékelését illetően kifejtette, hogy a fenyegetés komolysága a sértettben kiváltott hatása alapján ítéltető meg (BH 2022.6.). Az adott esetben pedig a két erős fizikumú, felindult állapotú terhelt kijelentései alkalmasak voltak, hogy a sértettekben komoly félelmet keltsenek, különös figyelemmel arra is, hogy azok nem csupán a „baj lesz” kijelentésekben fejeződtek ki, hanem arra is kiterjedtek, hogy a sértettek „megnézhetik magukat, nagyon meg fogják bánni”, és hogy „lekapják a tetőt”. Ez utóbbi kijelentés a felújításra szoruló tető további amortizálását, azaz vagyoni jellegű hátrányos következményt helyezett kilátásba, ami a Legfőbb Ügyészség szerint ugyancsak a fenyegetés fogalomkörébe esik.

[16] A tolmács hiányára való indítványbeli hivatkozást ugyancsak felülvizsgálati okot megtestesítőnek (BH 2014.203.), ám alaptalannak vélte, mert a terhelt a nyomozás során és a bírósági eljárásban is magyar anyanyelvű magyar állampolgárnak vallotta magát, illetve a nyomozás során és a tárgyaláson is a neki feltett kérdésekhez illeszkedő válaszokat adott. Ezen az sem változtat, hogy a másodfokú eljárásban a magyar mellett a külföldi állampolgárságának fennállása is megállapítást nyert.

[17] Úgy látta, hogy a II. rendű terhelt védője az általa felhívott, a Be. 608. § (1) bekezdés f) pontjában írt feltétlen hatályon kívül helyezésre vezető eljárási szabálysértés megállapítására vonatkozó indokait fel sem sorolta, mert nem jelölte meg, hogy a jogerős ítélet rendelkező részének is indokolásának – állított – ellentéte miben áll. Az indokolási kötelezettség megsértése pedig 2018. július 1. napja óta nem felülvizsgálati ok.

[18] Ugyancsak nem tartotta kiolvashatónak az indítványból, hogy a védő a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontjában írt felülvizsgálati ok megvalósulását milyen érvekre alapítja. Az indítványból nem tűnik ki, hogy a védő a cselekmény törvénysértő minősítését miben látja, és ehhez képest mi lenne az általa helyesnek tartott minősítés. A BH 2018.42. számon közzétett eseti döntés elvi tételeit idézve ezért az indítványt e tekintetben törvényben kizártnak értékelte.

[19] Indokai alapján arra tett indítványt, hogy a Kúria a jogerős ítéletet a II. rendű terhelt tekintetében hatályában tartsa fenn.

[20] 3. A II. rendű terhelt védője a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében fenntartotta az indítványban foglaltakat.

[21] Hangsúlyozta, hogy a terhelt nyelvhasználati jogát illetően arra kell tekintettel lenni, hogy milyen érdemi nyelvi képességek birtokában van. A magyar nyelv ismeretére vonatkozó nyilatkozata önmagában nem jelenti azt, hogy „a hatékony védelme érdekében ténylegesen kész és képes volt kommunikálni”, ami egyéb alkotmányos relevanciákat is felvet.

[22] Ugyancsak fenntartotta a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére alapított érveit.

[23] **III. A felülvizsgálati indítvány alaptalan.**

[24] 1. A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata végleges és mindenkire kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról [Be. 456. § (1) bekezdés], ekként a felülvizsgálat rendkívül jogorvoslatként a jogerő áttörésének kivételes, kizárólag a törvény által meghatározott esetekben igénybe vehető eszköze.

[25] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az anyagi igazságosság és a jogbiztonság követelményét a jogerő intézménye hozza összhangba, mégpedig a jogbiztonság elsődlegessége alapján. A jogerő intézménye, alaki és anyagi jogerőként való pontos meghatározottsága a jogállamiság részeként alkotmányos követelmény. Az Alkotmánynak (Alaptörvénynek) megfelelően biztosított jogorvoslati lehetőségek mellett beállott jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogerős határozatok megváltoztathatatlanságához és irányadó voltaához alapvető alkotmányos érdek fűződik. A jogállamiság lényeges eleme, hogy a törvénynek egyértelműen meg kell határoznia, mikor támadható meg egy bírósági határozat rendes fellebbezési jogorvoslattal, illetve, hogy a jogerőssé vált határozat megtámadására milyen feltételek alapján van lehetőség, s hogy mikor következik be az az állapot, amikor a jogerős határozat már semmiféle jogorvoslattal nem támadható {9/1992. (I. 30.) AB határozat indokolás V.4. pontja, 3107/2013. (V. 17.) AB határozat [24]}.

[26] A jogerő intézménye a jogállamiság része, abban a jogorvoslathoz való jog és a jogbiztonság követelménye nyer egyensúlyt. A jogbiztonság megkívánja, hogy belátható határidőn belül nyugvópontra jusson egy ügy. Alapvető alkotmányos érdek fűződik a jogerős döntések megváltoztathatatlanságához és irányadó voltaához, a jogorvoslati lehetőségek mellett beállt jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogerő az anyagi igazságosság és a jogbiztonság követelményét hozza összhangba azzal, hogy utóbbi követelményt tekinti elsődlegesnek {3342/2017. (XII. 20.) AB határozat [32]}. A rendkívüli jogorvoslati eszközök – ilyen például a felülvizsgálat – áttörik az alaki jogerőt, ugyanakkor erre csak törvényben, szűk körben meghatározott feltételek fennállása esetén van lehetőség. A rendes jogorvoslat biztosítása a jogorvoslathoz való jogból fakadóan alkotmányos kötelezettség, más a helyzet ugyanakkor a rendkívüli jogorvoslatokkal, amelyek biztosítása egyrészt nem fakad a jogorvoslathoz való jogból, másrészt a jogbiztonság követelménye is komoly gátat szab alkalmazásuk elé {3342/2017. (XII. 20.) AB határozat [31]}.

[27] Éppen ezért az eljárási törvény a rendkívüli jogorvoslattal támadható határozatok megjelölésén és az arra alapot adó okok felsorolásán túl részletesen meghatározza a felülvizsgálat alanyi, tárgyi és – a terhelt terhére szóló indítvány esetén – időbeli feltételét, valamint a Kúria felülbírálati és döntési jogkörét. A rendkívüli jogorvoslat ekként nem alanyi jog, és az kizárólag a törvényben kimerítően meghatározott feltételek mellett igényelhető.

[28] A felülvizsgálat tehát olyan rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen, és kizárólag a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényi

köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.

[29] 2.1. Az indítvány nyomán a Kúria elsőként a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja szerint felülvizsgálati okot is megtestesítő eljárási szabálysértések megvalósulását tette vizsgálat tárgyává. A Be. 608. § (1) bekezdésében írt eljárási szabálysértés ugyanis szükségképpen a jogerős határozat hatályon kívül helyezését vonja maga után. A jogerős határozat hatályon kívül helyezése a büntető anyagi jog szabályainak – az indítványban ugyancsak állított – megsértését érintő vizsgálódást okafogyottá teszi, hiszen a hatályon kívül helyezett, ezért nem létező határozatban írt tényállás büntető anyagi jogi következtetések levonásának alapjaként sem szolgálhat. Feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés hiányában válik lehetségessé a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére alapított felülvizsgálati okok fennállásának megítélése.

[30] Az indítványozó eljárási szabálysértésként kifogásolta a II. rendű terhelt anyanyelv használatához fűződő jogának csorbulását, illetve ezzel összefüggésben a tisztességes eljáráshoz fűződő jog, továbbá – ennek elemeként a védelemhez fűződő jog, a fegyverek egyenlőségének elve – sérelmét, valamint feltétlen hatályon kívül helyezésre alapot adó törvényi rendelkezésként hivatkozott a Be. 608. § (1) bekezdés f) pontjára.

[31] A Be. a 649. § (2) bekezdés a)-f) pontjában ugyanakkor kimerítően sorolja fel azokat az eljárási szabálysértéseket, amelyek miatt a törvény biztosítja a felülvizsgálat igénybevételének a lehetőségét.

[32] A felsorolt eljárási szabálysértések között azonban a tisztességes eljárás elvének – illetve annak elemeként a fegyverek egyenlőségének elve, a védekezéshez fűződő jog – sérelme nem szerepel, így az e tárgyban előterjesztett kifogások önmagukban felülvizsgálat alapjaként nem szolgálhatnak. Másként szólva, a tisztességes eljáráshoz fűződő jog esetleges csorbulása kizárólag akkor biztosítja a jogerő áttörését, ha a tisztességes eljárás sérelme pontosan valamely felülvizsgálati okként szabályozott eljárási szabálysértésben nyilvánul meg.

[33] A tisztességes eljárásához fűződő jog ugyanis nem eljárási szabály, hanem az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében meghatározott alkotmányos alapjog; érvényesülése a Kúria által a felülvizsgálati eljárásban – mivel az nem a Be. 649. §-ában megjelölt felülvizsgálati ok – közvetlenül nem vizsgálható. Az érintett Alaptörvényben biztosított jogát esetlegesen sértő bírói döntés az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz eljárásában orvosolható [Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pont, az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 27. § (1) bekezdés].

[34] 2.2. Eljárási szabálysértés miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg [Be. 649. § (2) bekezdés d) pont]. A Be. 608. § (1) bekezdés d) pontja alapján feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést valósít meg, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező.

[35] A büntetőeljárás nyelve a magyar [Be. 8. § (1) bekezdés], azonban senkit nem érhet hátrány amiatt, hogy a magyar nyelvet nem ismeri [Be. 8. § (2) bekezdés]. Ennek megfelelően a büntetőeljárásban mindenki jogosult az anyanyelvét használni [Be. 8. § (3) bekezdés]. Ha tehát a büntetőeljárásban részt vevő személy – így a terhelt – nem magyar anyanyelvét kívánja használni, – lehetőleg a jogi szaknyelv ismeretével rendelkező – tolmácsot kell igénybe venni [Be. 78. § (1) bekezdés].

[36] A „kell” kitétel folytán a tolmács kirendelése kötelező, és az „igénybevétel” nem azonos a tolmács pusztá kirendelésével és megidézésével, amit majd követ vagy nem követ a tényleges közreműködése. Annál minőségileg több, azt jelenti, hogy a tolmácsnak kötelezően

részt kell vennie és a közre kell működnie a tárgyaláson vagy más, a terhelt jelenlétét igénylő eljárási cselekményen, és biztosítania kell a szóbeli érintkezés lehetőségét az eljárás szereplői, mindenekelőtt a bíróság és a terhelt között. A tolmács kötelező igénybevétele tehát nem egyszerűen a terheltet segítő jelenlét, hanem az eljárás érvényességének, végső soron pedig az ügydöntő határozat érvényességének feltétele. Következésképpen: a tolmács jelenléte a tárgyaláson kötelező, távollétében az nem tartható meg (BH 2013.208.).

[37] Nem valósul meg azonban az anyanyelv használatának sérelme, ekként a tolmács közreműködésének hiánya abban az esetben, amikor a nem magyar anyanyelvű terhelt gyanúsítottként, beszélt nyelvként a magyar nyelvet jelöli meg, majd az eljárás során nem merül fel adat arra nézve, hogy a terhelt elleni eljárás olyan nyelven folyik, amelyet nem, vagy csak korlátozottan ért (Bfv.II.28/2014/7.).

[38] Az ügyiratokat áttekintve megállapítható, hogy a II. rendű terhelt a 2021. szeptember 9-én megtartott gyanúsított kihallgatása alkalmával anyanyelveként a magyar nyelvet jelölte meg. Ez pedig azt jelenti, hogy a II. rendű terheltnek az anyanyelv használatához fűződő joga teljeskörűen érvényesült, mert az eljárás teljes tartama alatt anyanyelvét használta, ami egyúttal a büntetőeljárás Be. 8. § (1) bekezdése szerinti nyelvével is azonos volt. Ehhez képest magából az indítványból sem tűnik ki, hogy a magyar anyanyelvű II. rendű terheltnek milyen nyelvű tolmácsot kellett volna biztosítani az anyanyelvén zajló tárgyaláson.

[39] Megjegyzendő mindemellett, az indítvány tévesen rója az alapügyben eljáró bíróságok terhére, hogy elmulasztották a terhelt kioktatását az anyanyelv használatának – az előbbieket szerint egyébiránt biztosított – jogára. Ezzel szemben a Veszprémi Járásbíróság a vádirat mellékleteként a B-1. jelzésű nyomtatványt is kiadni rendelte a II. rendű terhelt részére, amely a Be. 8. § (3) bekezdésének megjelölésével – egyebek mellett – azt a tájékoztatást is rögzíti, hogy „az eljárásban használhatja az anyanyelvét”.

[40] A magyar anyanyelvű terhelt részvételével folytatott eljárásban így a tolmács igénybevétele a Be. 78. § (1) bekezdésének rendelkezéseiből következően nem volt kötelező, ezért fel sem merül, hogy a tolmács jelenléte a tárgyaláson kötelező lett volna. Ha pedig a tolmács jelenléte a tárgyaláson nem volt kötelező, úgy távolléte miatt – értelemszerűen – a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontjában meghatározott feltétlen hatályon kívül helyezést érdemlő eljárási szabálysértés sem állhatott be.

[41] 2.3. A II. rendű terhelt védője a Be. 608. § (1) bekezdésének f) pontja alapján is indokoltnak tartotta a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, azaz, mert az ítélet indokolása a rendelkező résszel teljes mértékben ellentétes.

[42] A Be. 451. § (5) bekezdése szerint a határozat részét képező indokolás a bíróság által megállapított, a döntés alapjául szolgáló, jelentős tényeket és körülményeket, valamint a határozat alapjául szolgáló jogszabályokat tartalmazza.

[43] Ekként az indokolás rendeltetése

– egyfelől a döntés, tehát valamely rendelkezés (jogkövetkeztetés) ténybeli alapjának rögzítése (a tényállás),

– másfelől számadás a döntéshozatali tevékenységről (a tényálláson kívüli indokolás).

[44] A tényállás és a tényálláson kívüli indokolás megkülönböztetése a vizsgált feltétlen eljárási szabálysértés szempontjából alapvető jelentőségű. Az eljárási szabálysértés megállapítására ugyanis főszabályként csak az vezethet, ha a rendelkező rész (jogkövetkeztetés) és a tényálláson kívüli indokolás áll egymással ellentétben (Bfv.III.868/2012/14.), és az ellentét a büntetőjogi főkérdések – a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása – tekintetében áll fenn.

[45] Ezzel szemben a tényállás és a rendelkező rész összhangjának hiánya nem az eljárási szabályokat (az indokolási kötelezettséget), hanem a büntető anyagi jogot sérti. Ennek alapja, hogy az irányadó tényállásnak az alkalmazott Btk. szempontjából jelentős valamennyi tény tartalmaznia kell. Ehhez képest ítéltető meg, hogy a megtámadott ügydöntő határozat rendelkezései a büntető anyagi jog szabályaival összhangban állnak-e. Mindenképpen a büntető anyagi jogi szabályok sérelmével jár, ha az ügydöntő határozatban írt rendelkezések helytálló vagy téves mivoltának kérdésében az irányadó tényállás alapulvételével nem lehet megnyugtatóan állást foglalni. Ezért felülvizsgálatban ugyancsak a büntető anyagi jog szabályainak megsértését – és nem az indokolás hibáját – jelenti, ha a jogerős ítéletben megállapított tényállás olyan ellentmondásokat tartalmaz, amelyek miatt a büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából jelentős kérdésekben nem állapítható meg, hogy a bíróság milyen tényállásra alapította ítéletének a felülvizsgálati eljárás alapjául szolgáló rendelkezéseit [Bfv.I.1.004/2020/13. (BH 2021.280.)].

[46] Az indítvány a jogerős ítélet indokolását kritika tárgyává téve a 18., 19. és 23. pontban nem a rendelkező rész és a tényálláson kívül indokolás ellentétét róta fel az eljáró bíróságoknak, hanem – egyéb kifogások mellett – azt, hogy a megállapított tényállás nem fedti le a zsarolás büntetvényének törvényi tényállási elemeit. Ez pedig az előbbiek szerint nem eljárási szabálysértésként, hanem a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére való hivatkozásként igényel elbírálást.

[47] 2.4. Az alapügyben eljáró bíróságok ekként nem vétettek a Be. 608. § (1) bekezdésében írt eljárási szabálysértést, ezért a Kúria a támadott jogerős ügydöntő határozat Be. 659. § (5) bekezdése szerinti felülbírálatát a büntető anyagi jog szabályainak megsértésére alapított érvek alapján is elvégezte.

[48] 3.1. A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerint felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.

[49] A felülvizsgálati eljárás megkerülhetetlen szabálya, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bekezdés]. Ezzel összhangban a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó [Be. 659. § (1) bekezdés].

[50] Ekként a Kúria is a jogerős ítéletben megállapított, a felülvizsgálati eljárás során is irányadó tényállás alapján tette jogi értékelés tárgyává az ott szerepeltetett életbeli tényeket.

[51] Ennek során azonban nem osztotta a Legfőbb Ügyészség érvelését, amely szerint az indítvány a jogtalan haszonszerzési célzat fennállását és a károkozásra kiterjedő szándékot vitató részében a tényállás támadásán alapulna és ezért törvényben kizárt lenne. Ehhez képest a szándékosság, a jogtalan haszonszerzésre irányuló célzat az alanyi bűnösség feltétele. A bűncselekmény tárgyi és alanyi ismérveinek fennállására vonatkozó állásfoglalás büntető anyagi jogi – és nem ténybeli – következtetést jelent. Az alapügyben eljáró bíróság büntető anyagi jogi következtetéseinek vitatása nem hogy nem tilalmazott a Be. 650. § (2) bekezdésének és a 659. § (1) bekezdésének szabályai által, ellenkezőleg: a Be. 649. § (1) bekezdésében írt törvényi okokon alapuló érdemi felülvizsgálat lefolytatásának szükségszerű feltétele.

[52] Elvi alapvetés, hogy a szándék fennállására vagy hiányára mindenkor a külvilágban tapasztalható életbeli tényekből, azaz a terhelt ítéleti tényállásban megjelenített magatartásából kell következtetést vonni. A szándékra vont következtetés alapjaként

ugyanakkor nem csupán a külvilágban felismerhető életbeli tények, de a tényállásban rögzített ún. tudati tények is szolgálhatnak.

[53] A tényállás ugyanis nem csak a külvilágban megvalósult eseményeket, hanem belső történéseket, a terhelt tudatára vonatkozó ténymegállapításokat, tudati tényeket is tartalmazhat. Az a körülmény, hogy a terhelt tudattartalma mire terjedt ki, a rendelkezésre álló bizonyítékok mérlegelésével, illetve az azokból levont ténybeli következtetés alapján állapítható meg, ekként az ilyen következtetés is ténybeli, nem pedig jogi, és mint ilyen, a felülvizsgálatban nem támadható {Bfv.II.568/2021/11. [68]}. A tényállás részévé tett tudati tények kizárólag akkor válnak vitathatóvá, amennyiben a szűkebb értelemben vett tényállásba tartozó külső, a külvilágban megjelenő tények, életbeli jelenségek e tudati tényekkel nem állnak összhangban {Bfv.II.1.256/2015/5. [38] (BH 2018.232.)}. Következésképpen: amíg a tudati tények a tényállás részét képezik, addig a tudati tények alapulvételével a terhelt szándékára vont következtetés már a megállapított tények jogi értékelését jelenti, és mint ilyen, jogkövetkeztetés. A szándékosság tehát a bűnösség jogi fogalmát alkotja, ezért eldöntése jogkérdés [Bfv.III.629/2019/5. (BH 2020.257.I.)].

[54] 3.2. Az alanyi bűnösség vizsgálatát megelőzően azonban elsőként abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy a II. rendű terhelt a bűncselekmény tárgyi oldalán tanúsított-e tényállásszerű elkövetési magatartást: kényszerítette-e fenyegetéssel a sértetteket tevésre vagy tűrésre.

[55] A zsarolás tényállási elemeként megkívánt fenyegetés alatt súlyos hátrány kilátásba helyezését kell érteni, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen [Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pont]. A fenyegetés a sértett akarására ráhatás, így annak komoly félelem kiváltására való alkalmasságát a sértett jellemzőinek figyelembevételével kell megítélni, értékelve azt is, hogy a sértettben a komoly félelem kialakult-e. A terhelt oldaláról elegendő, ha felismeri, hogy magatartása alkalmas a sértettben ilyen hatás okozására [Bfv.III.209/2021/4. (BH 2022.6.), Bfv.III.742/2019/8. (BH 2020.170.II.), Bfv.III.77/2017/23. (BH 2017.359.I.)].

[56] A kilátásba helyezett súlyos hátrány mibenlétét a törvény nem részletezi, az bármilyen formát ölthet. Ennek megfelelően a fenyegetés burkolt formában is megvalósítható [Bfv.II.1.456/2022/15. (BH 2024.31.)].

[57] Az adott esetben pedig a II. rendű terhelt egyrészt konkrét, másrészt homályban maradó, ám egyértelműen hátrányos következményeket vetített előre a sértettek számára a követelés teljesítésének elmaradása esetére, amelyek külön-külön is beteljesítik a fenyegetés ismérveit.

[58] A II. rendű terhelt ugyanis az indítványban írtakkal ellentétben távolról sem csak a „baj lesz” kifejezéssel kívánta a „munkadíját” (pontosabban a kialakult munkadíjat több, mint kétszeresen meghaladó összeget) érvényesíteni, de azt is kijelentette, hogy a fizetés elmaradása esetén „lekapják a tetőt” {elsőfokú ítélet [14] bekezdés}. A tető „lekapása” pedig azt jelenti, hogy a II. rendű terhelt a követelés elutasításának esetére kilátásba helyezte, hogy: elsőként – akár a sértettek akarata ellenére – behatol a tulajdonukat képező ingatlanra, majd pedig megrongálja a tulajdonukat. Az indítványozó álláspontjával szemben e kijelentés „kriminalitása” nem hogy „lappangó”, de nyíltan, egyértelműen bűncselekmény jövőbeli elkövetésére irányul. A sértettek sérelmére megvalósítandó bűncselekmény (rongálás, adott esetben magánlaksértés) sejtetése pedig egyértelműen olyan súlyos hátrány, amely bárki számára komoly félelem kiváltására alkalmas.

[59] Mindemellett a II. rendű terhelt társával együtt azt is jelezte a sértetteknek, hogy ha nem fizetnek, akkor „visszajönnek” és a sértettek „megbánják”, illetve „megnézhetik magukat” {elsőfokú ítélet [12]-[14] bekezdés}. E kifejezések kétségtől számos értelmezési

lehetőséget nyitva hagynak, amelybe akár a jogszerű igényérvényesítés is beleférhet, de ugyanígy belefér az erőszak alkalmazásának sugalmazása is. A – nyilvánvalóan szándékoltan – homályos, de az esetleges ellenállás esetére egyértelműen hátrányos következményeket előrevetítő megfogalmazás pedig az adott esetben a terheltek agresszív fellépését a saját ingatlanán elszenvedni kénytelen, idős sértettek bizonytalanságérzésének fokozására volt alkalmas, az ellenszegülés reménytelenségének érzetét keltette. A burkolt megfogalmazás ezért ugyancsak fenyegetésként szorul értékelésre.

[60] A Kúria fentebb megjelölt, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében is közzétett határozatainak idézett elvi tartalma továbbá jelentőséget tulajdonít annak is, hogy a sértett részéről a komoly félelem érzete kialakult-e. E tekintetben pedig az irányadó tényállás egyértelmű és másként nem értelmezhető tényeket rögzít az elsőfokú ítélet [15] bekezdésében, azt taglalva, hogy a sértettek a terheltek által megfélemlítve egyeztek bele – színleg – a fizetésbe.

[61] Összegezve, az irányadó tényállás alapján a II. rendű terhelt egyfelől konkrét, bűncselekmény megállapítására is alkalmas, másrészt homályos, burkolt, de az adott helyzetben és az érintett idős sértettek viszonylatában hátrányos következményeket sejtető, ezért félelmet keltő következményeket helyezett kilátásba az elvárt fizetés megtagadása esetére, amely nem csupán alkalmas volt a sértettek félelmének kiváltására, de azt ténylegesen is kiváltotta. Ezzel pedig a II. rendű terhelt magatartásában a fenyegetés Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pontjában írt ismérvei hiánytalanul felismerhetők.

[62] Megjegyzendő, a fenyegetés értelmezése körében az indítvány által hivatkozott BH 2001.62. számú eseti döntés a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának a fedezetelvonó szerződések megítélésére vonatkozó elvi tartalmat rögzít, így – értelemszerűen – a zsaroláshoz szükséges fenyegetés megállapításához sem nyújt támpontot. A BH 2001.362. számon közzétett (nem a Kúria, hanem a Legfelsőbb Bíróság által meghozott, és így a Bírósági Határozatok Gyűjteményében sem közzétett, ezért korlátozott precedenshatással sem bíró) határozatának elvi tartalma ugyanakkor kétségtől a zsarolásra vonatkozik, azonban nem a fenyegetés értelmezését érinti, hanem a fenyegetéssel kikényszeríteni kívánt követelés mibenlétének tényállásszerűségére vonatkozó állásfoglalást hordoz. Hiányzik tehát az a ténybeli és elvi alap, amely a két ügyet egymással rokoníthatóvá, ezzel a Legfelsőbb Bíróság határozatának elvi tételeit jelen ügyben is alkalmazhatóvá tenné.

[63] A II. rendű terhelt által kifejtett fenyegetés a sértettek tevésre (fizetésre) kényszerítésére irányult, és a célzott sértetti magatartás kikényszerítésével a kár (a sértettek vagyonában okozott értékcsökkenés) beállta sem lett volna kérdéses. Ezzel pedig – a tárgyi oldalon – a II. rendű terhelt magatartása a zsarolás büntettének keretei közé lépett.

[64] 3.3. A továbbiakban így kizárólag az szorul vizsgálatra, hogy a II. rendű terheltet – a bűncselekmény alanyi oldalán – jogtalan haszonszerzési szándék vezérelte-e.

[65] E vizsgálódást megelőzően ugyanakkor a Kúria szükségesnek tartja előrebocsátani, hogy a szóban forgó kérdés miként megválaszolása immár nem a bűnösség törvénysértő megállapítása [Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont], hanem kizárólag a cselekmény törvénysértő minősítése [Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpont I. fordulat] körében bírhat jelentőséggel. Ha ugyanis a II. rendű terhelt a fenyegetést jogtalan haszonszerzési szándék hiányában, az általa jogosnak vélt, avagy egyenesen jogos vagyoni igényének a kikényszerítése céljából is fejtette (volna) ki, e magatartása ilyen szándék mellett is bűncselekményt, mégpedig a zsarolás büntettének [Btk. 367. § (1) bekezdés] törvényi fenyegetettségével azonosan ugyancsak egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő önbíráskodás büntettét [Btk. 368. § (1) bekezdés] valósította (volna) meg.

[66] Erről azonban szó sincs. Az irányadó tényállás szerint a II. rendű terhelt társával együtt úgy követelt 3.200.000 forint munkadíjat a sértettektől az írásban kikötött 1.450.000 forinttól eltérve, hogy annak még indokát sem adta. Követelése a polgári jog szabályai szerint is nyilvánvalóan jogtalan volt, hiszen az írásban megkötött szerződéstől a felek egyező akarattal nem tértek el [Ptk. 6:6. § (2) bekezdés]. Egyebekben pedig a vállalkozó – adott esetben a II. rendű terhelt – köteles volt elvégezni a vállalkozási szerződés tartalmát képező, de a vállalkozói díj meghatározásánál figyelembe nem vett munkát és az olyan munkát, amely nélkül a mű rendeltetésszerű használatra alkalmas megvalósítása nem történhet meg (többlitmunka) [Ptk. 6:244. § (1) bekezdés]. A kikötött átalánydíjon felül a II. rendű terhelt az – esetleges – többlitmunka ellenértékének megtérítésére sem volt jogosult, és kizárólag az – esetleges – többlitmunkával kapcsolatos olyan költségének megtérítésére tarthatott volna igényt, amely a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható [Ptk. 6:245. § (1) bekezdés]. Ilyen költség felmerültéről ugyanakkor a II. rendű terhelt nem számolt be a sértetteknek.

[67] Ugyancsak jelentőséggel bír, hogy a vállalkozói díj eleve csak a szerződés teljesítésekor esedékes [Ptk. 6:245. § (3) bekezdés]. Teljesítés azonban nem történt, hiszen a II. rendű terhelt által végzett felújítás szakszerűtlen: rendeltetésszerű használatra nem alkalmas, életveszélyes, bontandó tetőszerkezetet eredményezett.

[68] A „felújítás” életveszélyes eredménye külön is kiemelt szempontot jelent a terhelti szándék megítélése során. E szakszerűtlen eredmény ugyanis vagy a II. rendű terhelt szakismereteinek alapvető hiányosságaira, vagy a munkavégzés minősége iránti teljes közönyére utal. E két lehetőség bármelyike is legyen helytálló, az – a munkadíjra vonatkozó követelés egyoldalú, utólagos, bármiféle indokot nélkülöző, a polgári jog szabályaival is ellentétes, jelentős megemelésének tényével együttesen értékelve – egyedül arra a következtetésre szolgál alapul, hogy a II. rendű terhelt számára a vállalkozási tevékenység végzése valójában nem a cél volt, hanem csupán ürügy a jogtalan haszonszerzésre.

[69] Ehhez képest a zsarolás törvényi tényállásának teljességéhez megkívánt célzat is felismerhető a II. rendű terhelt ítéleti tényállásban felrótt magatartásában.

[70] 3.4. Az alapügyben hozott jogerős ügydöntő határozat tehát törvényesen állapította meg a II. rendű terhelt bűnösségét – a sértettek számához igazodóan – két rendbeli, a Btk. 367. § (1) bekezdésébe ütköző zsarolás büntettének a Btk. 10. § (1) bekezdése szerinti kísérletében, amelyet a II. rendű terhelt mint a Btk. 13. § (3) bekezdésében írt társtettes követett el.

[71] 4. A kifejtett érvek mentén a Kúria – mivel nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyt, és a megtámadott határozatot – a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsulésen, a Be. 655. § (2) bekezdése szerinti összetételben – a Be. 662. § (1) bekezdése alapján a II. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

[72] **IV.** A végzés elleni fellebbezés lehetőségét a Be. 6. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a Be. 650. § (1) bekezdés b) pontja zárja ki.

[73] A Be. 652. § (6) bekezdése szerint minden jogosult csak egyszer nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a Be. 649. § (3)-(5) bekezdésén alapul. A Be. 656. § (4) bekezdés első fordulata pedig akként rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által ismételtelen előterjesztett indítványt a Kúria érdemi indokolás nélkül elutasíthatja.

Dr. Harangozó Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Metzing Márton s.k. előadó bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Demeter Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Boros Tibor s.k. bíró